

PRZESTĘPCZOŚĆ ZORGANIZOWANA W SZWAJCARII – FENOMEN ZJAWISKA

MAGDALENA PERKOWSKA¹

Szeroka analiza fenomenu przestępczości zorganizowanej w Szwajcarii przedstawiona w opracowaniu pt. „Criminalité organisée: des représentations sociales aux définitions juridiques” pod redakcją M.L. Cesoni, oparta na literaturze naukowej, raportach policyjnych ukazała, iż w Szwajcarii praktycznie nie istnieją szwajcarskie zorganizowane grupy przestępcze. Istnieją wszakże bandy i grupy kryminalne, które jednak nie posiadają cech zorganizowanych grup. Nie oznacza to jednak, że kraj ten jest wolny od działalności takich struktur. Na terytorium Szwajcarii aktywne są grupy przestępcze wywodzące się z innych państw czy regionów świata.²

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie działalności cudzoziemskich zorganizowanych grup przestępczych działających na terenie Szwajcarii, ich pochodzenia, obszaru działalności i struktury, również w ujęciu statystycznym oraz ukazanie krótkiej analizy regulacji szwajcarskich mających na celu zwalczanie przestępczości zorganizowanej.³

-
- 1 Zakład Prawa Karnego i Kryminologii, Katedra Prawa Karnego, Wydział Prawa, Uniwersytet w Białymstoku.
 - 2 M.L. Cesoni (red.), *Criminalité organisée: des représentations sociales aux définitions juridiques*, Paris, Genève, Bruxelles 2004, s. 102–103.
 - 3 Por. M. Perkowska, *Activities of foreign organized criminal groups in Switzerland*, (w:) E.W. Pływaczewski (red.), *Current problems of the penal law and criminology*, Warszawa 2012, s. 499–513.

1. Fenomen działalności cudzoziemskich zorganizowanych grup przestępczych w Szwajcarii

Analiza raportów rocznych nt. bezpieczeństwa wewnętrznego Szwajcarii za lata 1999–2012, przygotowywanych przez Federalne Biuro Policji, pozwala na stwierdzenie, iż szczególną aktywnością na terytorium Szwajcarii wykazują się zorganizowane grupy przestępcze pochodzące z Europy, Azji oraz Afryki Północnej. W okresie ostatnich kilkunastu lat policja szwajcarska odnotowuje wysoką aktywność grup: włoskich, rosyjskojęzycznych, chińskich, z zachodniej Afryki, z Europy południowo-wschodniej. W tym czasie sporadycznie odnotowano również działalność grup gruzińskich, dominikańskich, kolumbijskich, libijskich, tureckich oraz „Outlaw Motorcycle Gangs”.

A. Grupy włoskie

Cztery największe grupy o mafijnym charakterze wywodzące się z Włoch to: „Cosa Nostra” z Sycylii, „Sacra Corona Unita” z Apulii, „Camorra” z Neapolu oraz „Ndrangheta” z Kalabrii. Mają one wiele wspólnych cech. Po pierwsze są silnie związane z terytorium, z którego wywodzą się, często dążąc nawet do osiągnięcia jak największej suwerenności regionu. Grupy ingerują w politykę, gospodarkę oraz administrację. Ich przedstawiciele obecni są w ponad 40 państwach na całym świecie. Nieodzownym atrybutem ich działalności jest przemoc, często uśpiona, ale licznie wykorzystywana w konfliktach z innymi grupami, jak również kierowana przeciwko społeczeństwu i państwu. Aktywność kryminalna sprowadza się do handlu narkotykami i bronią, prania brudnych pieniędzy, korupcji, wymuszeń, nadużyć przy przetargach na roboty budowlane.⁴

Według raportów policyjnych na terytorium Szwajcarii aktywność przestępczą wykazuje głównie „Ndrangheta” w zakresie handlu kokaïną, handlu bronią, prania brudnych pieniędzy, poważnych oszustw

4 Rapport sur la sécurité intérieure de la Suisse 2004, Office fédéral de la police, Berne 2005, s. 50; Lutte de la Confédération contre la criminalité, Situation, Mesures et Moyens, Rapport Annuel 2012, Berne 2013, s. 13.

bankowych i ubezpieczeniowych, fałszerstw pieniędzy, rozbojów oraz różnego rodzaju wymuszeń.⁵

Mieszkańcy na stałe w Szwajcarii członkowie wspólnoty kalabryjskiej udzielają często pomocy w postaci schronienia na terytorium Szwajcarii czy udzielenia środków finansowych członkom grupy. `Ndrangheta wykorzystuje organizacje kulturalne oraz zrzeszające imigrantów jako przykrywkę działalności przestępczej. Od 2005 roku zauważono zainteresowanie członków grupy inwestowaniem w rynek nieruchomości w Szwajcarii, szczególnie w kantonach graniczących z Włochami tj. Tessin i Valais. W 2008 r. odnotowano inwestycje grupy w sektorze budowlanym, nieruchomości oraz gastronomii.⁶ W ostatnich latach odnotowano na terytorium Szwajcarii niepokojące zjawisko rozwiązywania konfliktów wewnątrz grupy za pomocą przemocy.⁷

Członkowie „Cosa Nostra” przejawiają swoją aktywność przestępczą w dziedzinie handlu narkotykami oraz prania brudnych pieniędzy pochodzących z obrotu narkotykami pomiędzy Ameryką Łacińską oraz Europą. Natomiast „Camorra” w Szwajcarii angażuje się głównie w oszustwa oraz pranie brudnych pieniędzy, handel tekstyliami oraz podróbkami.⁸

„Sacra Corona Unita”, jak również niektóre podgrupy „Camorry” zajmują się przerzutem papierosów, handlem bronią oraz narkotykami, wykorzystując w tym celu sieć przedsiębiorstw mających swoje siedziby w Szwajcarii.⁹

Grupy włoskie funkcjonujące w Szwajcarii działają niezależnie od grup–matek rezydujących w Italii. Sposób funkcjonowania dostosowują do realiów szwajcarskich. Bardzo rzadko używają przemocy. Ich struktura nie odzwierciedla dokładnie struktury tradycyjnych grup włoskich, gdyż nie zawsze występują powiązania rodzinne.

5 Rapport sur la sécurité intérieure de la Suisse 2004, Office fédéral de la police, Berne 2005, s. 51.

6 Rapport sur la sécurité intérieure de la Suisse 2008, Office fédéral de la police, Berne 2005, s. 28.

7 Lutte de la Confédération contre la criminalité, Situation, Mesures et Moyens, Rapport Annuel 2012, Berne 2013, s. 13.

8 Rapport sur la sécurité intérieure de la Suisse 2006, Office fédéral de la police, Berne 2007 s. 50.

9 *Ibidem*.

Włoskim zorganizowanym grupom przestępczym Szwajcaria służy nie tylko jako miejsce popełniania przestępstw, a zwłaszcza prania brudnych pieniędzy, ale głównie jako miejsce ukrywania się przed wymiarem sprawiedliwości. Każdego roku zatrzymywani są ukrywający się na terytorium Szwajcarii członkowie włoskich grup.¹⁰

B. Grupy rosyjskojęzyczne

Jednym z najważniejszych wydarzeń międzynarodowych przełomu lat 90. ubiegłego wieku stał się rozpad ZSRR. Spowodowało to nową sytuację na terenie nowo powstałych samodzielnych państw. Jednym z niezwykle poważnych problemów okazała się tam przestępczość.¹¹

Zorganizowane grupy przestępcze z b. ZSRR stały się już trwałym elementem przestępczości międzynarodowej. Co więcej, stanowiły one jej najdynamiczniej rozwijającą się część. Rosyjskojęzyczne grupy przestępcze osiągnęły już tak wysoką pozycję w międzynarodowym świecie przestępczym, że weszły w rdzeń nowej, globalnej organizacji złożonej z 5 najważniejszych organizacji przestępczych świata razem z mafią włoską, japońską, chińską i kolumbijską.¹²

Rosyjskojęzyczne zorganizowane grupy przestępcze stanowią również zagrożenie dla Szwajcarii i innych państw europejskich. Grupy te najczęściej wykorzystują rynki europejskie do prania brudnych pieniędzy lub inwestują w nich środki pochodzące z nielegalnych działań. Przykładowo rosyjskojęzyczne grupy zainwestowały we Francji 40 miliardów euro do 2002 r.¹³

Stabilna sytuacja gospodarcza Szwajcarii i wysoka jakość oferowanych usług finansowych przyciąga nie tylko legalnych inwestorów, ale w szczególności zorganizowane grupy przestępcze. Ich przedstawiciele w ostatnich latach sporo inwestują w nieruchomości, a nawet próbu-

10 Lutte de la Confédération contre la criminalité, Situation, Mesures et Moyens, Rapport Annuel 2009, Berne 2010, s. 14–15; Rapport sur la sécurité intérieure de la Suisse 2001, Office fédéral de la police, Berne 2002, s. 58; Lutte de la Confédération contre la criminalité, Situation, Mesures et Moyens, Rapport Annuel 2010, Berne 2011, s. 10.

11 K. Laskowska, Rosyjskojęzyczna przestępczość zorganizowana. Studium kryminologiczne, Białystok 2006, s. 12

12 E. Pływaczewski, The Russian and Polish Mafia In Central Europe, (w:) Siegel D., Bunt H., Zaitch D. (ed.), Global Organizes Crime, Dordrecht–Boston–London 2003, s. 65–66.

13 Rapport sur la sécurité intérieure de la Suisse 2002, Office fédéral de la police, Berne 2003, s. 60.

ją zakładać działalność gospodarczą. Wielu biznesmenów pochodzących z państw b. ZSRR jest klientami szwajcarskich banków.¹⁴ Obywatele państw b. ZSRR wzbogacili się głównie na działaniach korupcyjnych i próbują ulokować te środki w Szwajcarii.¹⁵

Policja federalna podkreśla, iż struktura grup rosyjskojęzycznych nie jest typowa, brak w niej typowej hierarchiczności. Grupy nie zawsze działają w ukryciu, a większość z ich członków stanowią przestępcy-biznesmeni posiadający bardzo dobre kontakty z przedstawicielami władzy w państwach, z których pochodzą. Osoby te wykorzystują do celów przestępczych legalnie działające podmioty, firmy służy oraz instytucje rynków finansowych. Często wspierają różne organizacje charytatywne, kulturalne itp. celem uzyskania uznania społecznego.¹⁶

Szwajcaria wykorzystywana jest przez rosyjskojęzyczne zorganizowane grupy przestępcze, głównie do procederu prania brudnych pieniędzy. Potwierdza to rosnąca liczba powstających podmiotów gospodarczych oraz ich przedstawicielstw należących do obywateli b. ZSRR. Istnieją bardzo duże wątpliwości ekspertów międzynarodowych co do przejrzystości i uczciwości tych podmiotów. W Rosji nadal istnieją silne powiązania pomiędzy biznesem, polityką i przestępczością.¹⁷ Według policji Szwajcaria nie jest raczej narażona na przestępczość kryminalną tych grup, obecną w innych państwach Europy.

W 2009 r. zarejestrowano w Szwajcarii wzmoczoną aktywność band złodziei z Gruzji. Ich cechą charakterystyczną jest wysoki stopień hierarchizacji.¹⁸ Grupy specjalizują się głównie w kradzieżach sklepowych oraz kradzieżach z włamaniem. W 2010 r. skazano 10 członków zorganizowanej grupy przestępczej za dokonanie ponad 200 kradzieży z włamaniem, pranie brudnych pieniędzy oraz handel narkotykami.¹⁹

14 Paweł Borodin został skazany w 2002 r. na karę 300 000 franków szwajcarskich za pranie brudnych pieniędzy.

15 Rapport sur la sécurité intérieure de la Suisse 2007, Office fédéral de la police, Berne 2008 s. 20.

16 Lutte de la Confédération contre la criminalité, Situation, Mesures et Moyens, Rapport Annuel 2009, Berne 2010, s. 10–11.

17 Rapport sur la sécurité intérieure de la Suisse 2007, Office fédéral de la police, Berne 2008 s. 20.

18 Lutte de la Confédération contre la criminalité, Situation, Mesures et Moyens, Rapport Annuel 2009, Berne 2010, s. 11.

19 Lutte de la Confédération contre la criminalité, Situation, Mesures et Moyens, Rapport Annuel 2010, Berne 2011, s. 12.

Aresztowania i skazania, które miały miejsce w 2010 r., spowodowały reorganizację struktury grup gruzińskich.²⁰

Pranie brudnych pieniędzy stanowi największy obszar działalności rosyjskojęzycznych grup przestępczych w Szwajcarii. Aktualnie pojawiają się nowe grupy na nielegalnych rynku finansowym, np. z Uzbekistanu.²¹ Policja zwraca również szczególną uwagę na wzmożoną aktywność tych grup w cyberprzestępczości.²²

C. Grupy chińskie

Policja szwajcarska od początku lat 90. obserwuje migracje z Chin do Europy oraz przez Europę. W porównaniu z Francją, Włochami czy Niemcami Szwajcaria nie jest popularnym krajem dla migrantów z Chin. W 2008 r. populacja Chińczyków w Szwajcarii szacowana była na około 1000 osób, głównie ludzi młodych, studentów – w większości kobiety. Nie rozwinęły się tzw. *chinatowns* – zamknięte dzielnice imigrantów chińskich, stanowiące centrum działalności chińskich zorganizowanych grup przestępczych w innych państwach.²³ Nie oznacza to, że Szwajcaria jest wolna od działań chińskich zorganizowanych grup przestępczych.

Spośród różnych form przestępczości charakterystycznych dla grup chińskich jedynie dwie występują w Szwajcarii, tj. nielegalna migracja oraz oszustwa przy wykorzystaniu kart kredytowych.

Szwajcaria, a w szczególności międzynarodowy port lotniczy w Genewie, stanowi ważne w Europie centrum tranzytowe dla chińskich linii lotniczych oraz dla migrantów pragnących dostać się do strefy Schengen. Szwajcaria nie jest dla nich krajem docelowym, stanowi obszar tranzytowy, w którym czasami zatrzymują się chińscy nielegalni imigranci, zatrudniając się na czarno, głównie, w gastronomii.

W porównaniu z innymi grupami etnicznymi Chińczycy nie popełniają zbyt wielu zbrodni na terytorium Szwajcarii. Od 2002 do

20 Lutte de la Confédération contre la criminalité, Situation, Mesures et Moyens, Rapport Annuel 2012, Berne 2013, s. 14.

21 Lutte de la Confédération contre la criminalité, Situation, Mesures et Moyens, Rapport Annuel 2012, Berne 2013, s. 13.

22 Rapport sur la sécurité intérieure de la Suisse 2007, Office fédéral de la police, Berne 2008, s. 20.

23 Rapport sur la sécurité intérieure de la Suisse 2008, Office fédéral de la police, Berne 2009, s. 29.

2008 roku tylko jeden obywatel Chin został skazany za rozbój. Są natomiast sprawcami oszustw popełnianych przy wykorzystaniu kart kredytowych, których sposób popełniania jest taki sam jak na całym świecie.²⁴

D. Grupy z zachodniej Afryki

Afrykańska przestępczość zorganizowana, mimo że relatywnie młoda, rozwija się zaskakująco szybko i wykazuje dużą zdolność dostosowywania się do panujących warunków społeczno–gospodarczych i politycznych. Afrykańskie grupy wywodzą się głównie z zachodu kontynentu i w większości są to grupy nigeryjskie. Grupy mają ustaloną hierarchię, sztywny podział zadań, wysoki stopień utajnienia, a ich obszar działania obejmuje wszystkie kontynenty. Członkowie grup, którzy bezpośrednio popełniają przestępstwa, np. dealerzy narkotyków nie znają szefów grup. Ciągła fluktuacja członków grup na najniższym poziomie nie pozwala im na poznanie struktury grupy czy też tożsamości kierownictwa.

Szacuje się, iż 25–40% kokainy napływa do Europy tranzytem z zachodniej Afryki. Państwa regionu m.in. Togo i Gwinea, stanowią kanał przerzutowy narkotyków do wielu europejskich państw.²⁵

Zakres przestępczej aktywności grup afrykańskich jest bardzo szeroki. W Szwajcarii grupy zachodnio – i środkowoafrykańskie koncentrują się na handlu narkotykami, głównie kokainą. Nie jest to jednak jedyny obszar ich działalności. Grupy afrykańskie zajmują się również handlem ludźmi, przerzutem migrantów, fałszerstwami dokumentów oraz oszustwami.

Grupy z łatwością przystosowują się do zachodzących zmian, w szczególności do nowych środków stosowanych przez policję, skutecznie utrzymując w ukryciu działalność przestępczą. W zakresie przemytu grupy nie ograniczają się do istniejących szlaków przemytniczych. Wykorzystują również inne mniej znane drogi. Ponadto skupiają się na drobnym, detalicznym przemyśle narkotyków. Środki te najczęściej przemycane są z Holandii lub Hiszpanii. Kokaina przemycana jest do

24 Rapport sur la sécurité intérieure de la Suisse 2008, Office fédéral de la police, Berne 2009, s. 30.

25 *Ibidem*, s. 27.

Szwajcarii drogą lotniczą, w ciele przemytników, którzy przed podróżą połykają specjalnie zapakowane kapsułki z kokainą. Przemyt drogą lądową zaczyna przybierać coraz większe rozmiary.²⁶ Od 2009 r. wykorzystywana jest droga kolejowa, przez północną granicę Szwajcarii, jak również droga zachodnia wykorzystująca połączenie kolejowe oraz drogowe z Francją.²⁷

Szwajcarski uliczny handel narkotykami zdominowany jest przez obywateli państw Afryki Zachodniej. W porównaniu w dealerami narkotyków z innych państw handlarze afrykańscy stosują ofensywną technikę sprzedaży, są również agresywni wobec policji. W większości są to osoby ubiegające się o przyznanie statusu uchodźcy, często nieletni, co komplikuje postępowanie karne przeciwko nim. Kierownictwo grup korzysta w Szwajcarii z zezwoleń na długoterminowy pobyt, uzyskanych najczęściej poprzez zawarcie małżeństwa z obywatelką Szwajcarii. W romańskiej części Szwajcarii grupy afrykańskie kontrolują również handel marihuaną. Rzadziej handlują również heroiną. Nielegalny obrót małymi porcjami narkotyków utrudnia pracę policji, gdyż dealerzy mają przy sobie niewielkie ilości narkotyków, których często zdążą pozbyć się w trakcie pościgu. Handel narkotykami jest kontrolowany przez grupy nigeryjskie, które mają szeroko rozwinięte kontakty międzynarodowe, zarówno w regionach produkujących narkotyki, jak i w państwach tranzytowych.²⁸

Rok 2009 przyniósł zmiany w działalności zorganizowanych grup afrykańskich w Szwajcarii, Holandii oraz Hiszpanii. Grupy zdziesiątkowane przez liczne aresztowania ich członków w Europie, w szczególności dealerów i kurierów narkotyków, miały problemy z rekrutowaniem nowych dealerów pochodzących z Afryki. Jednak dzięki współpracy z grupami europejskimi grupy afrykańskie rekrutują dealerów i kurierów narkotyków z państw Europy Wschodniej oraz Bałkanów.²⁹ Szczególnie podatne na współpracę okazały się kobiety posiadające paszpor-

26 Rapport sur la sécurité intérieure de la Suisse 2002, Office fédéral de la police, Berne 2003, s. 63.

27 Lutte de la Confédération contre la criminalité, Situation, Mesures et Moyens, Rapport Annuel 2009, Berne 2010, s. 12.

28 Rapport sur la sécurité intérieure de la Suisse 2002, Office fédéral de la police, Berne 2003, s. 63.

29 Lutte de la Confédération contre la criminalité, Situation, Mesures et Moyens, Rapport Annuel 2009, Berne 2010, s. 13.

ty Schengen, wykorzystywane do przemytu niewielkich ilości kokainy.³⁰ Ewolucji ulega również przestępczy profil działalności grup afrykańskich w Szwajcarii. Obok przestępczości narkotykowej wykazują aktywność w handlu ludźmi, przetrzucie migrantów oraz przestępczości gospodarczej.³¹ Sprawcy stale zmieniają trasy przemytnicze oraz pojazdy. Ostatnio grupy koncentrują aktywność na trasie drogowej Hiszpania–Włochy–Szwajcaria oraz trasie kolejowej Niderlandy–Niemcy–Szwajcaria.³²

Mimo że nastąpiło zróżnicowanie aktywności przestępczej grup afrykańskich, ciągle jednak są to grupy zajmujące dominującą pozycję na szwajcarskim rynku kokainowym. Pomimo sukcesów w zwalczaniu zorganizowanych grup przestępczych pochodzących z Afryki Zachodniej ich całkowite wyeliminowanie nie będzie możliwe tak długo, jak długo sytuacja polityczna i gospodarcza w tych państwach nie będzie stabilna.

E. Grupy z południowo–wschodniej Europy

Terminem grupy z południowo–wschodniej Europy określane są zorganizowane grupy przestępcze wywodzące się z państw powstałych po rozpadzie byłej Jugosławii, a w szczególności z Albanii, Serbii, Czarnogóry i Macedonii.³³ Działalność grup albańskich została odnotowana najwcześniej w raportach policyjnych, bo już w roku 1999.³⁴ Później pojawiły się grupy z pozostałych państw.

Przestępczość zorganizowana rozwija się szczególnie w państwach słabych, które nie są w stanie jej sprawnie przeciwdziałać. Wojna w byłej Jugosławii oraz trwające do dziś kształtowanie się nowych państw sprzyja rozwojowi zorganizowanych grup przestępczych. Grupy te urosły w siłę w trakcie wojny, zachowując nadal dużą aktywność oraz prze-

30 Lutte de la Confédération contre la criminalité, Situation, Mesures et Moyens, Rapport Annuel 2010, Berne 2011, s. 13.

31 Lutte de la Confédération contre la criminalité, Situation, Mesures et Moyens, Rapport Annuel 2009, Berne 2010, s. 13.

32 Lutte de la Confédération contre la criminalité, Situation, Mesures et Moyens, Rapport Annuel 2011, Berne 2012, s. 13.

33 Szacuje się, że w Szwajcarii przebywa aktualnie ponad 320 000 obywateli państw byłej Jugosławii i Albanii. Imigracja z tych państw była największa w historii Szwajcarii.

34 Por. Rapport sur la protection de l'État 1999, Département fédéral de justice et police 2000, s. 94–95.

nikając w sfery polityki i gospodarki. Młode państwa: Serbia, Czarnogóra, Kosowo, Albania, Macedonia i Bośnia nie są jeszcze w stanie skutecznie zwalczać zorganizowanych grup przestępczych. Mimo sukcesów sił ONZ (United Nations Interim Administration Mission in Kosovo) w zakresie zwalczania grup zorganizowanych – liczba przestępstw korupcyjnych, handlu ludźmi, przestępczości transgranicznej nie uległa zmniejszeniu.³⁵

Grupy albańskie uaktywniły swoją działalność wraz z pojawieniem się pierwszych uchodźców z byłej Jugosławii. Na terenie Europy grupy te, we współpracy z grupami czarnogórskimi, chorwackimi, tureckimi i greckimi, kontrolowały trasy przepływu uchodźców. Początkowo ich aktywność polegała na przerwaniu ludności do Szwajcarii i innych państw europejskich, a przy okazji również na przemyśle narkotyków oraz broni.³⁶ Członkowie grup pochodzą najczęściej z południowego wschodu Bałkanów. Grupy mają charakter klanowy, najczęściej powstały z połączenia grup przestępczych i grup ekstremistów z silnymi powiązaniem w sferze polityki i biznesu. Z pracy operacyjnej policji wyłania się obraz ich przestępczej działalności, w której dominuje handel narkotykami (heroina i kokaina), jak również przerzut migrantów oraz handel ludźmi. Grupy aktywnie działają również w procederze prania brudnych pieniędzy odbywającym się poprzez biura podróży należące do Albańczyków.

W 2002 r. policja szwajcarska ujawniła trzy rodzaje grup przestępczych zdominowanych przez Albańczyków. Pierwszy rodzaj stanowiły grupy przestępcze wykorzystujące istniejące sieci kontaktów, w których małe grupy przestępcze złożone głównie z członków jednej rodziny funkcjonują pod przykrywką legalnego przedsiębiorstwa. Działalność przestępcza skupiona jest na przestępstwach jednego rodzaju, o umiarkowanym stopniu przemocy.

Drugi rodzaj obejmował sieci przestępcze średniej wielkości o strukturze hierarchicznej, zbliżonej do klanów rodzinnych. Kierownictwo złożone jest z członków jednej rodziny, kierującej grupą zza gra-

35 Rapport sur la sécurité intérieure de la Suisse 2004, Office fédéral de la police, Berne 2005, s. 52.

36 Por. Rapport sur la protection de l'État 1999, Département fédéral de justice et police 2000, s. 95.

nicy. Sprawcy działają w sposób profesjonalny, koncentrując aktywność na jednym rodzaju przestępstw, przy zachowaniu precyzyjnego podziału zadań pomiędzy poszczególnych członków grupy.

Ostatni rodzaj stanowiły grupy przestępcze o zhierarchizowanej strukturze, utrzymujące liczne kontakty z innymi grupami zarówno w kraju pochodzenia, jak i za granicą. Grupa nie ma charakteru *stricte* etnicznego, skupiając członków różnych narodowości. Grupy mają złożoną strukturę osobową i organizacyjną. Istnieje poziomy podział zadań w zależności od poziomu hierarchii. Grupy tego typu sporadycznie używają przemocy.

Wszystkie wymienione grupy posiadają jedną wspólną cechę, a mianowicie posiadają szerokie sieci kontaktów w kraju pochodzenia, jak i poza jego granicami. Nielegalna działalność jest ściśle powiązana z obrotem legalnym. Trudności w wykryciu sprawia tajny charakter działalności. Rozbudowana struktura organizacyjna oraz sieć powiązań z legalnymi podmiotami służy procederowi prania brudnych pieniędzy. Zyski z przestępstw, głównie z handlu narkotykami, wprowadzane są do obrotu w kraju pochodzenia, niekiedy również w Szwajcarii.³⁷

Od 2003 roku zauważalne są zmiany w strukturze etnicznej grup, pojawiają się grupy multietniczne. Grupy tracą powoli klanowy charakter, stale jednak w sieci grup uczestniczy kilka osób z jednej rodziny, co gwarantuje wysoki poziom zaufania pomiędzy członkami. Zmianie uległa także struktura grupy – z piramidalnie hierarchicznej struktury – do grupy o mniejszej liczbie poziomów.³⁸

Postępująca ewolucja zorganizowanych grup przestępczych doprowadziła do pojawienia się w Szwajcarii, obok grup mieszanych, nowych grup etnicznych, tj. grup serbskich z silnymi kontaktami międzynarodowymi. Grupy serbskie skupiają swoją aktywność na handlu narkotykami, głównie kokainą, ale także angażują w inne obszary przestępczości, tj. pranie brudnych pieniędzy, handel ludźmi, przerzut migrantów, przestępstwa przeciwko mieniu, szczególnie kradzieże biżuterii, wymuszenia itp. Grupy te, w przeciwieństwie do grup albańskich, rzadziej

37 Rapport sur la sécurité intérieure de la Suisse 2001, Office fédéral de la police, Berne 2002, s. 57.

38 Rapport sur la sécurité intérieure de la Suisse 2003, Office fédéral de la police, Berne 2004, s. 35.

oparte są na powiązaniach rodzinnych, ale ich członkowie pochodzą często z tych samych miejscowości. Szwajcaria stanowi kraj docelowy w handlu narkotykami, a kraj tranzytowy dla nielegalnej migracji zorganizowanej przez Serbów.³⁹

W kolejnych latach zaobserwowano wzmożoną aktywność grup w zakresie tzw. przestępstw żerujących na prostytucji.⁴⁰ Od roku 2009 aktywność przestępcza zaczęła przybierać formę przestępczości wędrowniej,⁴¹ ujawnionej w dużych miastach oraz w regionach przygranicznych. Sprawcy popełniają głównie kradzieże z włamaniem do domów i mieszkań, magazynów czy centrów handlowych.⁴²

Działalność zorganizowanych grup przestępczych pochodzących z byłej Jugosławii będzie tak długo aktywna, jak długo podobne grupy będą funkcjonowały w nowo powstałych państwach. Większość z tych państw jest jeszcze w trakcie transformacji, nie są one stabilne gospodarczo ani politycznie, zatem stanowią bardzo dobre miejsce dla dalszego funkcjonowania przestępczości zorganizowanej.

Istniejąca w Szwajcarii diaspora obywateli państw b. Jugosławii stanowi bardzo dobrą przykrywkę dla działalności przestępczej zorganizowanych grup, szczególnie w obszarze handlu narkotykami, eksploatacji prostytucji, handlu ludźmi oraz przestępstw przeciwko mieniu.

39 Rapport sur la sécurité intérieure de la Suisse 2004, Office fédéral de la police, Berne 2005, s. 56.

40 Rapport sur la sécurité intérieure de la Suisse 2005, Office fédéral de la police, Berne 2006, s. 43.

41 Lutte de la Confédération contre la criminalité, Situation, Mesures et Moyens, Rapport Annuel 2010, Berne 2011, s. 13. Na problem przestępczości wędrowniej wskazuje Komisja Europejska jako przykład zatarcia granicy między przestępczością zorganizowaną a drobną przestępczością pospolitą. Są to przestępstwa popełnione przez mobilne grupy przestępcze określane jako przestępczość wędrowna. Przestępstwa te obejmują: kradzież sklepową, kradzież metalu, kradzież ładunku, włamania i kradzież kieszonkową. Por. Sprawozdanie Komisji dla Rady. Sprawozdanie z oceny Europejskiej Sieci Zapobiegania Przestępczości, Bruksela 2012, COM (2012) 717 final, s. 6.

42 Lutte de la Confédération contre la criminalité, Situation, Mesures et Moyens, Rapport Annuel 2012, Berne 2013, s. 15.

2. Działalność cudzoziemskich zorganizowanych grup przestępczych w Szwajcarii w ujęciu statystycznym

Policja Federalna przedstawiła informacje statystyczne dotyczące postępowań karnych prowadzonych przeciwko zorganizowanym grupom przestępczym w latach 2007–2009.⁴³ Analiza przedstawionych danych wskazuje, iż prace dochodzeniowo–śledcze dotyczące przestępczości zorganizowanej pochłaniają największą część czasu pracy policji szwajcarskiej. Stanowi to około 40–30% całego czasu pracy, na drugim miejscu znajdują się sprawy dotyczące przestępstwa prania brudnych pieniędzy (18–28%), następnie sprawy dotyczące przestępstw gospodarczych, fałszerstw, korupcji oraz przestępczości narkotykowej.

W 2007 r. Policja Federalna prowadziła 287 spraw powiązanych z przestępczością zorganizowaną. Większość podejrzanych stanowili obywatele szwajcarscy (26%), drugą grupę stanowili Włosi (22%). Były to dwie największe narodowościowo grupy. Podejrzani z Serbii i Czarnogóry, Francji, Algierii, Albanii, Dominikany, Jemenu, Libii, Macedonii, Sri Lanki stanowili odpowiednio od 5 do 3% podejrzanych. Przedstawione dane potwierdzają aktywność włoskich zorganizowanych grup przestępczych, jak również grup obywateli państw byłej Jugosławii. Większość sprawców podejrzanych o udział w zorganizowanej grupie przestępczej stanowiły osoby w wieku 31–50 lat (42%). Z analizy rodzaju pobytu na terytorium Szwajcarii wynika, że większość podejrzanych stanowili cudzoziemcy posiadający zezwolenie na pobyt w Szwajcarii (31%), następnie obywatele szwajcarscy (26%) i osoby posiadające miejsce zamieszkania poza granicami Szwajcarii (25%). Niepokojący jest fakt, iż osoby ubiegające się o nadanie statusu uchodźcy stanowiły niewielki odsetek podejrzanych (8%), co potwierdza informacje przytoczone w charakterystyce grup afrykańskich.⁴⁴

W 2008 r. nastąpił spadek liczby prowadzonych spraw powiązanych z przestępczością zorganizowaną. Większość podejrzanych stanowili również obywatele szwajcarscy (30%), drugą grupę stanowili Włosi (17%), natomiast na trzecim miejscu znaleźli się obywatele Francji (10%). Obywatele Serbii i Czarnogóry, Algierii, Albanii, Gruzji, Liba-

43 Jedynie dane statystyczne za lata 2007–2009 są powszechnie dostępne.

44 Rapport d'activité 2007 de l'Office fédéral de la police fedpol, Berne 2008, s. 6.

nu, Turcji, Iranu, Dominikany i Ukrainy stanowili odpowiednio 3 lub 2% podejrzanych. Struktura wiekowa podejrzanych o udział w zorganizowanej grupie przestępczej praktycznie nie uległa zmianie w stosunku do roku 2007.

Analiza struktury podejrzanych pod względem rodzaju pobytu na terytorium Szwajcarii prowadzi do wniosku, że od lat trzy najliczniejsze grupy stanowią: obywatele szwajcarscy (31%), których jednak w 2008 roku wyprzedziły osoby posiadające miejsce zamieszkania poza granicami Szwajcarii (33%) oraz cudzoziemcy posiadający zezwolenie na pobyt w Szwajcarii (27%). W roku 2008 spadła o połowę liczba podejrzanych osób ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy.⁴⁵

Liczba prowadzonych spraw powiązanych z przestępczością zorganizowaną w 2009 r. pozostała na poziomie zbliżonym do roku 2008. Policja federalna prowadziła 61 takich spraw. Chociaż sygnalizowano aż 97 spraw dotyczących udziału lub wspierania zorganizowanej grupy przestępczej, to w raporcie wykazywane są jedynie sprawy, co do których Policja federalna przygotowała w roku 2009 raport końcowy. Relatywnie wysoka liczba spraw prowadzonych o przestępstwo z art. 260ter skk.⁴⁶ spowodowana jest wysoką liczbą podejrzanych, gdyż toczące się postępowania dotyczyły liczebnych osobowo grup przestępczych. Jedna ze spraw dotyczyła pięćdziesięciu podejrzanych. Zaobserwowano duży wzrost liczby podejrzanych Włochów (do 25%), jak również Gruzinów (z 2% do 8%).⁴⁷

Liczba skazanych cudzoziemców na podstawie art. 260ter skk. w latach 1995–2011 (co ukazuje tabela 1.) nie wykazuje żadnej stałej tendencji. Przedstawione wartości są niewielkie, a nawet śladowe, w porównaniu z ogólną liczbą skazanych cudzoziemców w poszczególnych latach. Należy jednak mieć na uwadze, że jak wykazano powyżej, Szwajcaria w dużej mierze stanowi obszar działalności zorganizowanych grup przestępczych w zakresie prania brudnych pieniędzy zdobytych z działalności realizowanej poza granicami tego państwa. Zatem w większości przypadków cudzoziemcy, członkowie zorganizowanych grup przestęp-

45 Rapport d'activité 2008 de l'office fédéral de la police fedpol, Berne 2009, s. 6.

46 Code pénal suisse loi fédérale du 18 mars 1994, RO 1994 1614 1618; FF 1993 III 26, tj. Szwajcarski kodeks karny (dalej skk.).

47 Rapport Annuel 2009 de l'Office fédéral de la police fedpol, Berne 2010, s. 37.

czych zatrzymani na terytorium Szwajcarii przekazywani są na podstawie ekstradycji lub innych form pomocy prawnej państwom, w których toczą się przeciwko nim postępowania.

Tabela 1. Liczba skazanych na podstawie art. 260ter skk.
w latach 1995–2011

Rok	Liczba skazanych art. 260ter skk	Liczba skazanych cudzoziemców
1995	1	27598
1996	1	27633
1997	5	29624
1998	0	32199
1999	4	33242
2000	10	32931
2001	0	34213
2002	1	36495
2003	5	39606
2004	1	43675
2005	4	43761
2006	3	45928
2007	3	43078
2008	2	48144
2009	24	50674
2010	11	53410
2011	5	52952

Źródło: Federalny Urząd Statystyczny 2011⁴⁸

48 http://www.bfs.admin.ch/bfs/portal/fr/index/themen/19/03/03/key/strafataten/haeufigste_delikte.html, (dostęp 16.09.2013 r.).

3. Penalizacja udziału z zorganizowanej grupie przestępczej w szwajcarskim kodeksie karnym

Szwajcarskie prawo karne zawiera legalną definicję zorganizowanej grupy przestępczej. W wyniku nowelizacji szwajcarskiego kodeksu karnego z dnia 18 marca 1994 r.⁴⁹ został wprowadzony art. 260ter (z mocą obowiązującą od dnia 1 sierpnia 1994 r.) penalizujący udział oraz wspieranie organizacji, która pozostawia w tajemnicy swoją strukturę oraz powiązania personalne, a jej celem jest popełnianie zbrodni z użyciem przemocy bądź wzbogacenie się przy pomocy przestępczych środków. Zachowanie to zagrożone jest karą pozbawienia wolności do 5 lat albo karą grzywny.⁵⁰

W uzasadnieniu ustawy nowelizującej podniesiono, że wprowadzenie art. 260ter skk. wypełnia luki w szwajcarskim kodeksie karnym i wychodzi naprzeciw postanowieniom ratyfikowanej w dniu 11 maja 1993 r. Konwencji Rady Europy z 1990 r. o praniu, ujawnianiu, zajmowaniu i konfiskacie dochodów pochodzących z przestępstwa. Wskazano także na fakt narastania zagrożenia ze strony zorganizowanych grup przestępczych. Jednym w elementów ich zwalczania jest pozbawianie tych struktur korzyści majątkowych osiągniętych w nielegalny sposób. Przepadek korzyści majątkowych znajdujących się w dyspozycji zorganizowanej grupy przestępczej jest zarówno środkiem o charakterze represyjnym, jak i prewencyjnym.⁵¹

Analiza art. 260ter ust. 1 skk. pozwala wysnuć wniosek, że organizacja kryminalna to taka, która pozostawia w tajemnicy swoją strukturę oraz powiązania personalne, a jej działalność skierowana jest na dokonywanie zbrodni z użyciem przemocy. Celem działalności organizacji

49 Code pénal suisse loi fédérale du 18 mars 1994, RO 1994 1614 1618; FF 1993 III 26 tj. Szwajcarski kodeks karny.

50 Zob. C. del Ponte, L'organisation criminelle, „Revue Pénale Suisse” 1995, nr 113, s. 240–255; E. Kowalewska-Borys, Szwajcarska definicja organizacji przestępczej, (w:) E.W. Pływaczewski (red.), Aktualne problemy prawa karnego i kryminologii, Białystok 2005, s. 88–101. Szeroka analiza definicji przestępczości zorganizowanej w szwajcarskim prawie karnym została omówiona w opracowaniu M.L. Cesoni (red.), *op. cit.*, s. 788 i n.

51 M. Dupuis, B. Geller, G. Monnier, L. Moreillon, C. Piquet, *Partie générale art. 1–110*, Bale 2008, s. 668; szerzej nt. Instytucji przypadku w szwajcarskim prawie karnym: M. Perkowski, *Przypadek w szwajcarskim prawie karnym*, (w:) E.M. Guzik–Makaruk (red.), *Przypadek przedmiotów i korzyści pochodzących z przestępstwa*, Warszawa 2012, s. 175–193 oraz *eadem*, *Activities of foreign...*, s. 499–513.

może być także wzbogacenie się przy pomocy przestępczych środków, co wydaje się bardziej przystawać do celów organizacji przestępczej aniżeli do celów organizacji terrorystycznej. Ustawodawca szwajcarski nie stypizował odrębnie organizacji terrorystycznej czy związku terrorystycznego, jednak w piśmiennictwie nie ma żadnych wątpliwości co do tego, że art. 260ter skk. jest na tyle pojemny, iż obejmuje także organizację terrorystyczną.⁵² Wskazano także na fakt narastania zagrożenia ze strony zorganizowanych grup przestępczych. Warto podkreślić, że jakkolwiek bardzo obszerne uzasadnienie ustawy nowelizującej tylko kilkakrotnie odnosi się do zjawiska terroryzmu, to jednak wyraźnie można odczytać, że organizacja kryminalna obejmuje także związki czy organizacje terrorystyczne.

W doktrynie i orzecznictwie nie zostało jeszcze jasno sprecyzowane, czym jest organizacja przestępcza i w jaki sposób należy ją odróżnić od bandy czy związku przestępczego⁵³ w rozumieniu art. 275ter skk. Przyjmuje się jednak, iż organizacja przestępcza założona na długi okres czasu składa się z minimum 3 osób (generalnie większej liczby). Dla działalności organizacji nie mają znaczenia modyfikacje jej składu osobowego. Organizacja charakteryzuje się podległością członków wobec kierownictwa, precyzyjnym podziałem zadań, utrzymywaniem swojej działalności w ukryciu oraz maksymalnym profesjonalizmem podejmowanych działań przestępczych. Utrzymywanie w ukryciu działalności nie sprowadza się jedynie do obowiązku zachowania tajemnicy przez członków grupy, ale także do różnych działań w obrębie grupy, jak i poza nią dokonywanych przez różnego rodzaju specjalistów powiązanych z grupą. Celem działalności grupy musi być popełnianie zbrod-

52 G. Stratenwerth, *Schweizerisches Strafrecht. Besonderer Teil II*, Bern 2000, s. 199; S. Trechsel, *Strafgesetzbuch. Kurzkommentar*, Zürich 1997, art. 260ter, nr 7, s. 125.

53 Art. 275ter skk. opisuje typ przestępstwa polegający na zakładaniu związku przestępczego oraz szeroko rozumianym udziale w takim związku. Kładzie on nacisk na przestępczą działalność związku osób o solidarnej wspólnocie interesów, która polega na przedsięwzięciu czynów przestępczych przeciwko państwu i przeciwko obronności. Samo dążenie do popełnienia tych przestępstw uzasadnia nielegalność tego typu związku i skutkuje odpowiedzialnością karną jego członków. Działalność związku przestępczego jest, w porównaniu z art. 260ter skk., ściśle określona, a sam związek nie spełnia tak wysokich wymagań jak organizacja przestępcza w rozumieniu art. 260ter ust. 1 skk.

ni z użyciem przemocy bądź wzbogacenie się przy pomocy działalności przestępczej.⁵⁴

Należy przy tym jednak pamiętać, iż zgodnie z orzecznictwem Trybunału Federalnego partie ekstremistyczne, grupy opozycyjne czy organizacje polityczne wykorzystujące środki proporcjonalne (niekryminalne) w walce o władzę w kraju ich pochodzenia celem wyzwolenia państwa spod władzy dyktatorskiej nie stanowią organizacji przestępczej.⁵⁵

Udział w zorganizowanej grupie przestępczej definiowany jest w doktrynie i orzecznictwie jako wykonywanie jakichkolwiek czynności, zarówno nielegalnych, jak i legalnych, które prowadzą do ogólnego celu, jakim jest działalność przestępcza. Nie ma przy tym znaczenia, czy sprawca pełni funkcje kierowniczą w grupie, czy jedynie wykonuje polecenia kierownictwa.⁵⁶ Znaczenie decydujące ma efekt końcowy podejmowanych działań, jakim jest popełnienie przestępstwa, nawet jeśli prowadzą do tego legalne działania członka grupy.⁵⁷

Wspieranie zorganizowanej grupy przestępczej nie jest oparte na przynależności do jej struktury. W przeciwieństwie do współdziałania (art. 25 skk) nie jest w tym przypadku wymagane wystąpienie związku przyczynowo–skutkowego pomiędzy działaniem sprawcy a zrealizowaniem znamion przestępstwa.⁵⁸ Jednak zgodnie z dyspozycją art. 260ter ust. 1 zdanie 2 skk. strona podmiotowa czynu sprawcy polegającego na wspieraniu działalności grupy obejmuje winę umyślną w zamiarze bezpośrednim lub ewentualnym.⁵⁹

Ustawodawca szwajcarski określił, iż celem zorganizowanej grupy przestępczej jest popełnianie zbrodni z użyciem przemocy (aktów przemocy kryminalnej) bądź osiągnięcie korzyści majątkowej przy pomocy

54 Participation à une organisation criminelle. Distinction face à une bande familiale, JDT 2007, Nr IV, s. 135.

55 ATF 131 II 235.

56 M. Hirsig, Confiscation pénale et créance compensatrice (art. 69 à 72 CP), „Jusletter” 2007, nr 8, s. 44.

57 I. Augsburger–Bucheli, B. Perrin, Les règles de fond sur la lutte contre le crime organisé, Rapports suisses présentés au XVIIe Congrès international de droit comparé, Genève 2006, s. 260–261.

58 M. Vouilloz, La confiscation en droit pénal – art. 58 ss CP, „Pratique Juridique Actuelle” 2001, nr 12, s. 1398.

59 M. Dupuis, B. Geller, G. Monnier, L. Moreillon, C. Piquet, Code pénal I ..., *op. cit.*, s. 691.

działań przestępczych. Cel kryminalny stanowi podstawowy cel działalności organizacji. Jednak nie oznacza to wymogu popełniania jedynie zbrodni w rozumieniu art. 10 ust 2.⁶⁰ Zgodnie ze stanowiskiem Trybunału Federalnego aktem przemocy kryminalnej jest każdy czyn zabroniony, który charakteryzuje się użyciem przemocy w rozumieniu prawa karnego. Przykładem takiego przestępstwa jest zabójstwo, morderstwo, spowodowanie ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, rozbój, wymuszenie, pozbawienie wolności czy uprowadzenie, z których jedynie zabójstwo i morderstwo są zbrodniami w rozumieniu art. 10 ust. 2 skk. Wzbogacenie się grupy dzięki popełnianiu przestępstw oznacza osiąganie nielegalnych korzyści majątkowych głównie z przestępstw przeciwko mieniu oraz przestępstw przewidzianych w ustawie o narkotykach i substancjach psychotropowych.⁶¹

Lista czynów zabronionych, które mieszczą się w zakresie pojęciowym aktów przemocy kryminalnej, jest długa, należy przy tym jednak pamiętać, iż nie zaliczymy do niej ani występków, ani zbrodni, które nie będą zawierały elementu przemocy. Przestępstwa te, jeśli stanowią cel działalności zorganizowanych grup przestępczych, mogą być równie społecznie czy gospodarczo niebezpieczne. Przykładem takich zachowań mogą być przestępstwa: naruszenia czynnego prawa wyborczego (art. 280 skk.), korupcja wyborcza (art. 281 skk.), włamanie do systemu informatycznego (art. 143bis skk.), usuwanie danych (art. 144bis skk.), fałszowanie znaków towarowych (art. 161bis skk.).⁶²

Ten element konstytucyjny, podobnie jak element tajemnicy, wskazuje jednoznacznie, że art. 260ter skk. został wprowadzony celem zwalczania organizacji szczególnie niebezpiecznych, w tym organizacji terrorystycznych, co podkreśla często Trybunał Federalny,⁶³ zaliczając do

60 Art. 10 ust. 2 skk. stanowi, iż zbrodnią jest przestępstwo zagrożone karą przekraczającą 3 lata pozbawienia wolności. Zgodnie z art. 41 skk. maksymalna wysokość kary pozbawienia wolności wynosi 20 lat, chyba że ustawa przewiduje karę dożywotniego pozbawienia wolności.

61 Loi fédérale sur les stupéfiants et les substances psychotropes (LStup) from 3 October 1951, RO 1952 241.

62 J. de Vries Reilingh, La répression des infractions collectives et les problèmes liés à l'application de l'art. 260ter CP relatif à l'organisation criminelle, notamment du point de vue de la présomption d'innocence, „Revue de la Société des Juristes Bernois” 2002, nr 138, s. 285.

63 ATF 128 II 355.

organizacji terrorystycznych Czerwone Brygady, baskijską ETA oraz Al-Qaidę.⁶⁴

Przedstawiona analiza aktywności cudzoziemskich zorganizowanych grup przestępczych na terytorium Szwajcarii wskazuje jednoznacznie, iż Szwajcaria będąca europejskim centrum finansowym stanowi miejsce prania brudnych pieniędzy znajdujących się we władaniu grup. Proceder prania brudnych pieniędzy stanowi nieodzowny aspekt działalności zorganizowanych grup przestępczych, a jednocześnie ich piętę achillesową.⁶⁵

Można uznać za pozytywny fakt, iż Szwajcaria nie jest polem przestępczości kryminalnej cudzoziemskich grup przestępczych. Główna aktywność przestępcza grup skupia się na przestępstwach gospodarczych, różnego rodzaju oszustwach, praniu brudnych pieniędzy, handlu ludźmi, nielegalnym przerzucie migrantów, przerzucie i handlu narkotykami oraz przestępstwach przeciwko mieniu.

Zadawalający jest fakt, iż wprowadzony do szwajcarskiego kodeksu karnego art. 260ter skk. nie stał się przepisem martwym. Jednak analizując aktywność cudzoziemskich zorganizowanych grup przestępczych i biorąc pod uwagę fakt, iż zorganizowane grupy są grupami o liczonym składzie osobowym, skazanie w przeciągu 17 lat 80 osób nie jest wynikiem zadawalającym. Nie sprzyja temu jednak stała mobilność grup i wykorzystywanie Szwajcarii szczególnie jako kraju tranzytowego. Mobilność członków sprawia ogromną trudność w ich ujęciu. Należy jednak w tym miejscu przypomnieć, że Szwajcarzy zatrzymują dużą liczbę członków zorganizowanych grup przestępczych na podstawie listów gończych, nakazów aresztowania z innych państw i przekazują ich zgodnie z obowiązującymi procedurami.

64 *Ibidem.*

65 P. Bernasconi, Finanzunterwelt. Gegen Wirtschaftskriminalität und organisiertes verbrechen, Zürich, Wiesbaden 1998, s. 27.

Bibliografia

Literatura

- Augsburger–Bucheli I., Perrin B., Les règles de fond sur la lutte contre le crime organisé, Rapports suisses présentés au XVIIe Congrès international de droit comparé, Genève 2006.
- Bernasconi P., Finanzunterwelt. Gegen Wirtschaftskriminalität und organisiertes Verbrechen, Zürich, Wiesbaden, 1998.
- Cesoni M. L. (ed.), Criminalité organisée: des représentations sociales aux définitions juridiques, Paris, Genève, Bruxelles 2004.
- Dupuis M., Geller B., Monnier G., Moreillon L., Piquet C., Code Pénal. Partie générale art. 1–110, Bale 2008.
- Hirsig M., Confiscation pénale et créance compensatrice (art. 69 à 72 CP), „Jusletter” 2007, nr 8.
- Kowalewska–Borys E., Szwajcarska definicja organizacji przestępczej, (w:) E.W. Pływaczewski (red.), Aktualne problemy prawa karnego i kryminologii, Białystok 2005.
- Laskowska K., Rosyjskojęzyczna przestępczość zorganizowana. Studium kryminologiczne, Białystok 2006.
- Perkowska M., Przypadek w szwajcarskim prawie karnym, (w:) E.M. Guzik–Makaruk (red.), Przypadek przedmiotów i korzyści pochodzących z przestępstwa, Warszawa 2012.
- Pływaczewski E., The Russian and Polish Mafia In Central Europe, (w:) D. Siegel, H. Bunt, D. Zaitch (eds.), Global Organizes Crime, Dordrecht–Boston–London 2003.
- del Ponte C., L'organisation criminelle, „Revue Pénale Suisse” 1995, nr 113.
- Stratenwerth G., Schweizerisches Strafrecht. Besonderer Teil II, Bern 2000.
- Trechsel S., Strafgesetzbuch. Kurzkomentar, Zürich 1997, art. 260er, nr 7.
- Vouilloz M., La confiscation en droit pénal – art. 58 ss CP, „Pratique Juridique Actuelle” 2001, no 12.
- de Vries Reilingh J., La répression des infractions collectives et les problèmes liés à l'application de l'art. 260er CP relatif à l'organisation criminelle, notamment du point de vue de la présomption d'innocence, „Revue de la Société des Juristes Bernois” 2002, no. 138.

Inne źródła

- Lutte de la Confédération contre la criminalité, Situation, Mesures et Moyens, Rapport Annuel 2009, Berne 2010.
- Lutte de la Confédération contre la criminalité, Situation, Mesures et Moyens, Rapport Annuel 2010, Berne 2011.

Lutte de la Confédération contre la criminalité, Situation, Mesures et Moyens, Rapport Annuel 2012, Berne 2013.

Rapport sur la protection de l'État 1999, Département fédéral de justice et police 2000.

Rapport sur la protection de l'État 2000, Département fédéral de justice et police 2001.

Rapport sur la sécurité intérieure de la Suisse 2001, Office fédéral de la police, Berne 2002.

Rapport sur la sécurité intérieure de la Suisse 2002, Office fédéral de la police, Berne 2003.

Rapport sur la sécurité intérieure de la Suisse 2003, Office fédéral de la police, Berne 2004.

Rapport sur la sécurité intérieure de la Suisse 2004, Office fédéral de la police, Berne 2005.

Rapport sur la sécurité intérieure de la Suisse 2005, Office fédéral de la police, Berne 2006.

Rapport sur la sécurité intérieure de la Suisse 2006, Office fédéral de la police, Berne 2007.

Rapport sur la sécurité intérieure de la Suisse 2007, Office fédéral de la police, Berne 2008.

Rapport sur la sécurité intérieure de la Suisse 2008, Office fédéral de la police, Berne 2009.